

Zo ging dat in Mielen-boven-Aalst in 1730: de aanstelling van een *vicaris*

Rombout Nijssen

Op 7 januari 1730 was notaris Joannes Franciscus Ceulemans van Sint-Truiden in de lokalen van de abdij aldaar, om er in aanwezigheid van twee getuigen - Andries Jansens en Joannes Coenen van Zepperen - een overeenkomst op te stellen tussen de priester Egidius Wanten, die als *vicaris* de parochie van Mielen-boven-Aalst bediende, en pater Eucherius Bormans van de abdij van Sint-Truiden, die zijn abt Maurus Vander Heyden vertegenwoordigde¹.

De akte die de notaris toen opstelde leert ons dat Egidius Wanten sinds 7 december 1729 aan de slag was als *vicaris* in Mielen-boven-Aalst, en dat hij zich geëngageerd had die functie tot de vooravond van Sint-Jansmis² 1730 te zullen uitvoeren. Over de inhoud van zijn werk vernemen we in deze akte weinig. Over zijn vergoeding des te meer.

Als *vicaris* was hij er toe gehouden *alle behoirlycke ende gewoonlycke pastorele functien lof-felyck* te bedienen. Als bijzonder aandachtspunt kreeg hij mee dat hij de jaargetijden en mis-sen moest zingen of lezen volgens de bepalingen die terzake te vinden waren op de folio's 63 en 64 verso van een register van *reductien*, dat hem in aanwezigheid van de notaris ter hand gesteld werd. Jaargetijden zijn kerkelijke diensten die door de bedienaar van een bepaalde kerk of van een bepaald altaar moeten opgedragen worden, en waarvoor hij betaald wordt uit de opbrengsten van een stichting: een vermogen dat daarvoor ter beschikking gesteld is van die kerk of van dat altaar. In de meeste gevallen bestaat dat vermogen uit landerijen die verpacht zijn, of uit kapitalen die tegen renten belegd zijn. De pachtgelden en de renten vormen de vergoeding voor de kerkfabriek, de priester en eventueel de koster, kerkzangers en misdienaars die de verplichtingen die aan de stichting verbonden zijn uitvoeren. Ten gevolge van devaluatie of andere omstandigheden kunnen de opbrengsten van het vermogen van een stichting dalen of stijgen. Wanneer zij dalen kan het gebeuren dat de opbrengst niet meer volstaat om alle aan de stichting verbonden kosten te betalen. In dat geval worden stichtingen *gereduceerd*, dat wil zeggen dat de er aan verbonden verplichtingen verminderd worden in functie van het inkomen dat de stichting nog genereert.

In de abdij was men er zich van bewust dat de doorgevoerde reductie nog niet alle moeilijkheden opgelost had in verband met de jaargetijden die in de kerk van Mielen-boven-Aalst moesten opgedragen worden. Men vermoedde dat er in de loop van de tijd, en vooral

na het overlijden van Wantens voorganger, stichtingen uit het oog verloren en mogelijk verloren gegaan waren. Wanten kreeg de opdracht mee *allen die achtergelatene jaergetyden ende missen*, waarvan hem een lijst werd bezorgd, te *recupereren*.

Vicariss Wanten hoefde dat alles niet voor niets te doen. Zijn vergoeding bestond uit allerlei betalingen, die deels in geld en deels in natura werden uitgedrukt. *Tot loon van dese voorseyde bedieninge* mocht hij in de eerste plaats 88 vaten koren *Sint-Truider maat* innen van de gebruikers van verschillende percelen land, die dat koren aan de *vicarie* van Mielen-boven-Aalst verschuldigd waren³. De lijst van de percelen waarvan de gebruikers hem koren verschuldigd waren, werd hem ook door pater Bormans ter hand gesteld. De lijst bevatte ook de beschrijvingen van de cijnzen die de vicaris ook *op synen cost ende last sal inmaenen ende ontfangen*, en waarvan de gezamenlijke waarde op twee vaten koren geschat werd. Op die manier zou zijn vergoeding al 90 vaten koren bedragen.

Daarnaast zou hij de inkomsten *in gelt* mogen innen, die *jouffrauwe Clara Blommen, begijntie*, en Jan Vijgen van Mielen-boven-Aalst verschuldigd waren voor niet gespecificeerde jaargetijden die de nieuwe vicaris zou moeten opdragen.

Voorts zou hem de opbrengst toekomen van vier percelen akkerland, die bezaaid werden met tarwe of koren, en die samen twee bunder en vier roeden groot waren⁴. Voor die akkers moest hij de kerkfabriek van Mielen 16 vaten koren pacht betalen, aan de gemeente moest hij de grondbelastingen betalen, en aan de boeren die die landerijen voor hem bewerkten moest hij *ackerloon* en zaaigoed betalen. Ook de klaver die groeide *op ses roeden lants int Kerckeveldt* maakte deel uit van zijn vergoeding, en er zouden hem 5 *mandelen* tarwestro, 3 *mandelen* gerststro en 2 *mandelen* korenstro geleverd worden.

Als vergoeding voor het pastoraal werk dat hij tijdens het ziekbed en na het overlijden van zijn voorganger al verricht had, mocht de nieuwe vicaris zich verheugen in de kwijtschelding van 20 gulden en 2 stuivers⁵ die hij schuldig was voor *meubilen in het pastoreel huijs ende andere cleyngheden door hem geprofiteert*.

Tot slot mocht hij vanaf 7 januari *het pastoreel huijs* bewonen, *alsoock genieten eenige bampdekens daer ontrent gelegen*, en had hij recht op de betaling door zijn parochianen van *alle voorvallende accidente geestelycke rechten volgens gewoonte den vicaris com-peterende*. In ruil daarvoor moest hij voor het jaar 1730 *alle renten, cheynsen ende lasten* betalen waarmee de *vicarie* van Mielen belast was.

Tekstuitgave: Rijksarchief Hasselt, *Verzameling minuten en repertoria van notarissen*, nr. 596: minuten van notaris Joannes Franciscus Ceulemans te Sint-Truiden

Op heden desen sevensten dagh der maendt januarij des jaers xviic ende dertigh, voor mij Joannes Franciscus Ceulemans, openbaer notaris binnen die Rijxestadt St. Truyden residerende, ende in presentie der getuygen naer te noemen, compareerden personelyck den eerwerdigen heer Egidius Wanten, vicaris van Milen boven Aelst ter eenre, ende den eerwerdigen heer Eucherius Bormans, religieus ende priester geprofest des keyserlyck moensters St. Trudo, in den naeme van den hooghwerdigen heer, heer Maurus Vander Heyden, prelaet des voorsscreven moenster, heer der voorsscreven stadt ende desselfs district ter andere zyden parthijen, welcken eerwerden heer eersten comparant become ende aenveert hebbende op den 7 december lestleden die bedieninge der voorseyde vicarie tot St. Jansmisse 1730 exclus, bekend soo hij is bekennde mits desen uyt dien hoofde veracordeert te syn met den eerwerden heer tweeden comparant, ende dat inder vuegen ende manieren naervolgende:

Eerst dat den eerwerdigen heer eersten comparant in qualiteyt als bediender der voorsscreven vicarie tot St. Jansmisse voorsscreven exclus sal gehauden sijn loffelyck te doen alle behoirlycke ende gewoonlycke pastorele functien, ende die jaergetyden ende missen singen ofte lesen volgens obligatien aldaer gewoonelyck te geschieden involgens den inhalt der reductien der missen folio 63 et 64 verso registri in nostra presentia ipsi traditi, alsoock recupereren allen die achtergelatene jaergetyden ende missen naer doodt van den eerwerden heer synen voorsaeter volgens liste aen hem alsnu overgelevert, ende tot loon van dese voorseyde bedieninge om te volbrengen dese voormelde functien ende devoiren, bewyst den heer tweeden comparant aen hem heer eersten comparant, sulx accepterende, de somme van achtentachtigh vaten coren, maete der stadt St. Truyden op eene liste van parceil tot parceil gescreven bij hem tweeden comparant oock overgelevert, benefens die cheynsen in dieselve liste uytgesteken, genomen op twee vaten corens, maeckende 1' samen negentigh vaten, dewelcke hy acceptant op synen cost ende last sal inmaenen ende ontfangen. Item sal hij doen ende genieten die openstaende jaergetijden diewelcke in gelt schuldigh syn jouffrauwe Clara Blommen, begijntie, ende den eersamen Jan Vijgen van Milen boven Aelst voorsscreven. Item sal hy heer bediender genieten die landen besayt met herte vruchten soo terf als coren, te weten eelfroeden gelaboureert door Gerard Bormans, tweelf roeden door Lambrecht Claes, negen roeden door Willem Gysens, tweelf roeden lants door Willem Heusdens, maeckende alsoo te samen twee bonders vier roeden, waervan hij den ackerloon ende saetgoet sal betaelen aen die voorsscreven pachters, ende oock leveren den pachte aen den fabryckmeester, te weten 16 vaten coren gevallen Andree lest gepasseert van twee bonderen lants in diversse parcelen gelegen, welcke die voorsscreven vicarie van de voormelde fabrycke ten pacht is haldende, ende oock draegen alle dorpslasten soo van desen als van de vicarielanden. Daerenboven wordt aen hem heer bediender voor alle pastorele functien, devoiren, diensten ende exposita, soo door hem als door andere ten synen versoek, soo ten tyde der sieckte als naer doodt des heer vicaris zaligher in die voorseyde parochie gedaen quytgeschelt twintigh guldens twee stuyvers Brabants die hij schuldigh was van meubilen in het pastoreel huijs ende andere cleynigheden door hem geprofiteert, ende sal genieten die claver uytwascende op ses roeden lants int Kerckveldt ende sullen aen hem geleverd worden vyf mandelen terve-, drye

mandelen gerste- ende twee mandelen corenstroije.

Voorders sal hij heer eersten comparant van nu af meugen bewoonen het pastoreel huijs met alle dependentien ende appendentien, alsoock genieten eenige bampdekens daer ontrent gelegen mits voor het jaer 1730 sal draegen alle renten, cheynsen ende lasten die vicarie incumberende, ende mits te doen alle voorsscreven pastorele functien, sal genieten alle voorvallende accidentele geestelycke rechten volgens gewoonte den vicaris competerende.

Welcke voorseyde deserviture op alle voorgaende conditien, clausulen ende puncten met alle de voorsscreven lasten ende obligatien hij eerwerden heer eersten comparant heeft danckelyck geaccepteert, belovende deselve wel ende deughdelyck naer te volgen, bekent daerenboven met wes voorsscreven is ten vollen gecontenteert ende vernueght te sijn ende voor alle insufficiencyden deses doende warantschap soo naer den lantrecht, met consent in realisatie ende approbatie ende constitutie deses soo naer stiel, doende hierover in myns notaris handen wettelycke stipulatie.

Aldus gepasseert ende veraccordeert op dagh, maendt ende jaere soo boven binnen het voorsscreven moenster, ter presentie ende overstaen van sieur Andries Jansens ende Joannes Coenen van Zepperen als geloofbaere getuygen tot desen geroepen ende gebeden.

[getekend:]

Aegidius Wanten vicarius in Milen

Andries Janssens

Joannes Coenen

Quod attestor, Joannes Franciscus Ceulemans, notarius publicus et immatriculatus ad praemissa requisitus in fide subscripsit.

- 1 De akte bleef bewaard in de verzameling minuten van de notaris: Rijksarchief Hasselt, *Verzameling minuten en repertoria van notarissen*, nr. 596.
De abt van Sint-Truiden bezat destijds het recht om in Mielen-boven-Aalst de parochieherder aan te stellen.
- 2 Met Sint-Jansmis wordt nu meestal de feestdag van de geboorte van Johannes-de-Doper of 24 juni bedoeld. Of dat in Sint-Truiden in 1730 ook het geval was, is niet zeker. Mogelijk gaat het om de feestdag van Johannes-de-Evangelist of 27 december. Dat laatste zou in dit geval aannemelijk zijn, omdat de overeenkomst die in de akte beschreven wordt in dat geval betrekking zou hebben op een periode van iets meer dan een jaar.
- 3 Een vat graan Sint-Truider maat bevatte 26,12 liter.
- 4 In Mielen-boven-Aalst is een bunder 87,1884 aren groot, en een roede (1/20 van een bunder) 4,3594 aren.
- 5 Tijdens het ancien régime werden geldbedragen uitgedrukt in guldens, stuivers en oorden. Een gulden was 20 stuivers waard en in een stuiver gingen 4 oorden.

Adres van de auteur:

Rijksarchief
Bampslaan 4
3500 Hasselt